

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

راه حل هایی برای جبران کمبود وقت آموزش معلمان و مطالعه دانش آموزان

علی رضائی^۱، رضا غلامی^۲

۱- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده اول: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

۲- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده دوم: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

آدرس پست الکترونیک نویسنده رابط: alirezaei۱۳۷۹۹۰@yahoo.com

چکیده

در این مقاله سعی بر آن شده است که در ابتدا روشی برای کاهش میزان مطالعه انجام گیرد که هم بازدهی و تعمیق یادگیری صورت گرفته باشد و هم به برکت وجود این ویژگی از تکرارها و آموزش های دوباره دانش آموزان جلوگیری به عمل آید. این روش همان روش مطالعه هر درس در همان روز می باشد که با برای عملی کردن آن برنامه پیشنهادی ارائه شده است و نکات مربوط به آن نیز در پایین جدول ذکر شده بود. لازم به ذکر است انجام این روش نیاز به آزمایش و خطا و ارائه نتایج آن به صورت کمی انشالله در هفته های آینده به استاد گرامی جناب آقای فرهاد منش تقدیم می گردد. سپس مطالبی درباره نحوه مطالعه و بالا بردن راندمان کار در روز و در یک دوره مطالعاتی به منظور کاهش میزان مصرف زمان برای یک دانش آموز در نظر گرفته شده بود می دانیم که بسیاری از دانش آموزان ساعت های طولانی و بسیاری را مطالعه می کنند اما از آن استفاده بهینه ندارند سپس اشاره به نکاتی مربوط به مرور و جداول هفتگی و ماهانه آنچه موجب تثبیت یک مطلب تا سه سال و به یادآوری آن می باشد انجام گرفت. سپس به ارائه نقشه خام و تنظیم خاک و همچنین یک سری از طرح ها از جمله استفاده از نیمکره های راست مغز طرح همیار معلم و کمبود وقت معلمان و همچنین در راه حل های متفاوتی به خصوص در مدارس چندپایه ذکر گردید در نظام آموزشی کشور ما، وجود کلاسهای چند پایه واقعی اجتناب ناپذیر است. شرایط سخت محیطی، کمبود جمعیت دانش آموزی، کمبود نیروی انسانی و فضای آموزشی، مهاجرت طبیعی یا اجباری و وجود مشکلات و مسایل متعدد مالی و اقتصادی از عواملی هستند که امکان تشکیل واحد آموزشی را با کلاسهای تک پایه محدود می سازند. هدف مقاله حاضر، بررسی مشکلات روشهای موجود تدریس در کلاسهای چندپایه و چگونگی مدیریت کلاسهای چندپایه است. سوال های این پژوهش در مورد وضعیت فیزیکی مدارس و کلاس درس، روشهای تدریس، عوامل اثر گذار بر روش تدریس و مدیریت کلاسهای چندپایه است. در نوشتن این مقاله از روش کتابخانه ای استفاده شده است براساس نتایج بدست آمده عوامل اثر گذار بر روش تدریس از دیدگاه معلمان چند پایه، کمبود وقت، تعداد زیاد دانش آموزان در هر پایه، عدم آگاهی از شیوه های تدریس در کلاس چند پایه، کمبود وسایل آموزشی، نامناسب بودن ترکیب سنی دانش آموزان و عدم تمرکز حواس بوده است.

کلمات کلیدی: کمبود وقت، مطالعه، آموزش، مدارس

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- مقدمه

متأسفانه کار معلمان در مدارس امروزی ما بسیار بسیار سخت تر از دیگر مدارس سایر کشورها و حتی در کشور ایران در سالهای دورتر می باشد. این تحقیق بیشتر بعد مهارتی معلمان و دانش آموزان را در نظر گرفته است تا بعد شناختی و اجتماعی اگر از مشکلات معیشت معلمان، نبود امکانات و... بگذریم خواهیم دید که یکی از مهم ترین مشکلات هم در زمینه معلمان و هم برای دانش آموزان مشکل کمبود وقت در مدارس است.

مطالب تئوری کتاب درسی که باید حفظ شوند و به خاطر سپرده شوند توسط دانش آموزان بسیار سنگین است و متأسفانه هر سال بر حجم کتاب های درسی افزوده می شود و همواره شاهد گلگی معلمان از نبود وقت برای تدریس کافی و وافی تمامی مطالب به صورت صد در صدی هستیم. و این خود مانع توجه معلمان به بعد پرورشی آموزش و پرورش می شود و تمامی مدارس می شود بعد آموزشی.

از آن سوی دیگر آموزان همواره از مدرسه فراری هستند و بازی های رایانه ای و گشت و گذار در شبکه های اجتماعی را بسیار جذاب تر و با نشاط تر از حضور در سر کلاس مدرسه می دانند یکی از مهمترین دلایل خشک بودن مطالب و حفظ کردن آنها و بالا بودن حجم مطالب کتاب درسی است.

در بعد دیگر بسیاری از دانش آموزان که علاقه به درس نشان می دهند با این مشکل مواجه هستند که هر قدر که مطالعه می کنند و هر قدر که تلاش می کنند نمی توانند تسلط را که انتظار دارند در مطالعه های خود داشته باشند..

ما در اینجا سعی بر آن نمودیم که مطالعه و تدریس معلمان را در جهت هر چه بهتر شدن هدایت کنیم و مطالبی را که از تجارب معلمان گذشته ایا در مقالات و کتب بوده است جمع آوری کرده و در کلاس ارائه دهیم همانگونه که می دانید برای این که کودکی راه رفتن را بیاموزد باید از وسایلی به عنوان تکیه گاه در ابتدا استفاده کند و کم کم با کنار گذاشتن این وسایل و با کنار گذاشتن مقدمات راه رفتن به خوبی راه برود.

اما ما در مدارس بدون آنکه به کودک آموزش دهیم که چگونه بیاموزد چگونه مطالعه کنند و چگونه درس ها را فرا گیرند انبوهی از مطالب را به واگذار کرده و از وی انتظار تسلطی کامل بر آن را داریم.

مطالعه هر درس در همان روز

کی از معضلات و مشکلات بسیار مهم معلمان در هنگام تدریس بالخاص اینکه این مشکل وقت زیادی را از معلم می گیرد عملاً تدریسی که در هفته های گذشته انجام داده است را زیر سوال برده و حذف می کند این است که:

دانش آموزان مدام سوال های تکراری و ساده ای که دقیقاً معلم در جلسه و یا هفته گذشته آنها را ذکر کرده و تدریس کرده است را می پرسند و این خود موجب گرفتن وقت برای پاسخگویی و دوباره خوانی می شود و یا حتی موجب می شود که دانش آموز روی به خود خوانی و کنار گذاشتن تدریس معلم و یا حتی تنفر و نفرت نسبت به آن درس خواص داشته باشد.

این سوالات و پرسش ها و یا عدم فهمیدن مطالب درسی که خود معلم در سر کلاس متوجه می شود ناشی از آن است که تدریس معلم در جلسه قبل مطالعه ای صورت نگرفته و تلاش و مطالعه های دانش آموز صرفاً به مطالب و ارزشیابی های روز آینده اختصاص پیدا می کند.

به عنوان مثال در جلسه گذشته کلاس علوم، مبحث سایه مورد تدریس معلم قرار گرفته است معلم این درس را آموزش داده و نکاتش را گفته است و انتظار دارد پرسشی که مطرح می شود از سوی دانش آموزان شامل چیزی فراتر از درس یا کشف نقطه جدیدی توسط دانش آموز باشد به عنوان مثال :

ذکر شده در سر کلاس که با تغییر مکان جسم نور دهنده و جسم دریافت کنندگی نور اندازه سایت تشکیل شده تغییر می کند حال انتظار می رود که دانش آموز از معلم بپرسد که آیا جسم نور دهنده خود سایه ای دارد یا خیر نه اینکه دوباره همین سوال را بپرسد....

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

عدم فهم درست، تدریس یک موضوع چند بار، دلزدگی، تنفر دانش آموز، از درس خواندن و بالاخص درس مهم ریاضی، ناامیدی از خود انبار شدن حجم کتاب های درسی برای شب امتحان، اضافه گویی توسط معلم، ناامیدی از معلم و درجا زدن ماندن، استرس دادن به دانش آموز، کنار رفتن تدریس و خودخوان شدن دانش آموز، همه و همه اینها موجب افزایش وقت تدریس معلم و همچنین افزایش وقت مطالعه و سختی مطالعه برای دانش آموز است. همه این معضلات به ساده ترین روش قابل حل است

خواندن درس در همان روز موجب تثبیت اطلاعات دانش آموزان از حافظه کوتاه مدت آنها در حافظه بلند مدت آنها در محدوده ۲۴ ساعت آینده است

نچه معلم درس می دهد در همان لحظه در سر کلاس در حافظه کوتاه مدت دانش آموز ثبت میشود پس از یک شبانه روز در صورت عدم تکرار، حدود ۵۰ درصد از مطالب و پس از یک هفته حدود ۹۰ درصد مطالب فراموش شده و از ذهن دانش آموز پاک میشوند بنابراین در صورت عدم تکرار عملاً نقش معلم مدرسه و تمام فعالیت ها به ۱۰ درصد کاهش پیدا می کند. و همین است که موجب می شود والدین در تدریس بچه ها دخالت کنند و عملاً بچه مورد انجام مسائل درسی به دو گونه و دو شیوه بیان معلم و والدین قرار می گیرد و هیچ کدام آنها را یاد نخواهد گرفت. خب راه حل جبران چیست؟ چه باید کرد؟

باید در همان ۲۴ ساعت اول تدریس معلم درسی که امروز آموزش داده شده است را تثبیت کرد و مطالعه نمود و چه بسا در روز بعد ارزشیابی و حل تمارین به عمل آمده توسط معلم کنترل و بازدید شود. تجربه نشان داده است که بسیاری از دانش آموزان راه حل این مشکلات را می دانند اما داوطلبانه عمل نمی کنند زیرا باید نگران انجام تکالیف درسی و مطالعه برای امتحان روز بعد که احتمال زیاد مربوط به یک ماده درسی دیگر و یا مربوط به درسی دیگر از همان ماده درسی است بپردازند و یا خود را آماده انجام تکالیف های کلاس های خارج مدرسه مثل کلاسهای زبان کلاسهای تقویتی و چرتکه و یا آزمونهای چندگزینه ای بکنند.

خب در این جا چرا معلمان باید برنامه خود را طوری تنظیم کنند که این امتحان ها و پرسش ها و تمرین ها از مطالب تدریس شده روز قبل باشد به برکت وجود فضای مجازی شاد در تدریس می توانیم همان روز و نه روز بعد از این کار استفاده کنیم. با این کار ما نیاز به تثبیت ۸۰ درصدی و با مرور زمان در همان هفته به تثبیت ۹۰٪ در حافظه بلند مدت دست خواهیم پیدا کرد و فراموشی عملاً در دو ماه آینده در کار نیست.

این نتایج به صورت کمی و فرضیه ای بیان شده اند برای تثبیت این قبل از آزمایش انجام گرفته و نتایج آن به صورت کمی ارائه خواهد گرفت. البته نظر ما بر آن است که مطالعه دانش آموز از درسنامه ای خواندن آموزش به مرور تغییر پیدا خواهد کرد و تا ۵۰ الی ۷۰ درصد در وقت دانش آموز صرفه جویی می شود.

از معضلات این راه حل سخت بودن و دشوار بودن برای معلم دسترسی نبودن معلم قیر تایم موظفی عدم هماهنگی و اعتراض والدین مدیر مدرسه و معاونین و همچنین حمل تعداد زیادی از کتابهای درسی توسط دانش آموز می باشد در اینجا نمونه ای از برنامه درسی پیشنهادی برای معلمان ارائه شده است:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

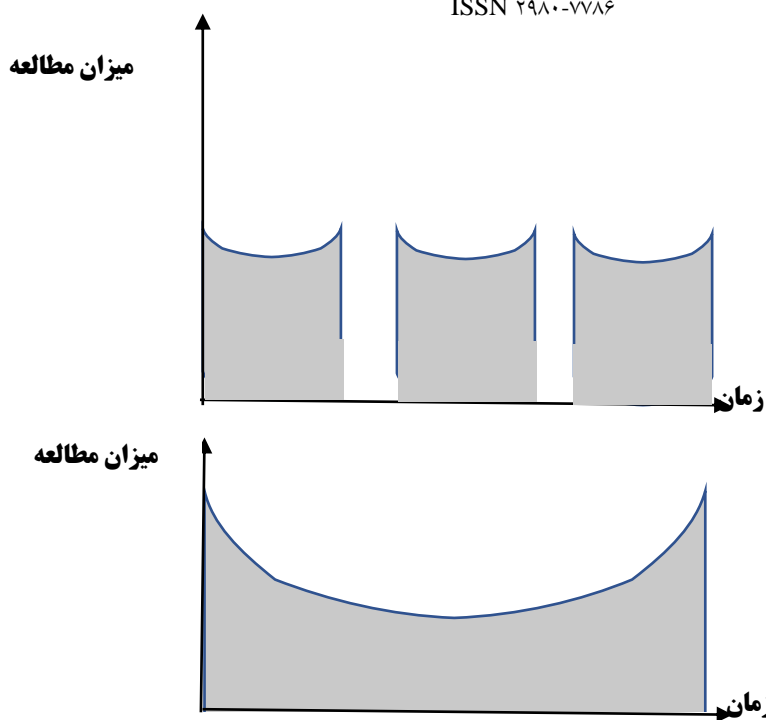
چینش صحیح برنامه هفتگی درسی

زنگ ششم	زنگ پنجم	زنگ چهارم	زنگ سوم	زنگ دوم	زنگ اول	
ورزش	ورزش	فارسی	فارسی	ریاضی	ریاضی	شنبه
هدیه	اجتماعی	اجتماعی	فارسی	فارسی	ریاضی	یکشنبه
فناوری	هدیه	اجتماعی	انشا	فارسی	ریاضی	دوشنبه
هنر	هنر	فارسی	علوم	علوم	ریاضی	سه شنبه
قرآن	قرآن	تفکر	املا	علوم	ریاضی	چهارشنبه

جدول شماره (۱)

نکاتی در مورد جدول بالا:

۱. ترتیب دروس ذکر شده در هر روز می‌تواند به اقتضای شرایط امکانات و حتی مدیریت معلم در یک روز جابجا شود اما دروس روز در هفته به صورت منظم و هدف دار چیده شده اند.
۲. این جدول نشان می‌دهد که دروس مهمی اعم از ریاضی علوم فارسی هدیه ها و مطالعات اجتماعی که نیاز به مرور و خواندن مکرر دارند به صورتی گنجانده شده اند که در روز بعد نیز فرصت تمرین ارزشیابی و مشاهدات نتایج برای معلم و دانش آموز وجود خواهد داشت که همان درس را در طی ۲۴ ساعت بخوانند.
۳. دروسی تحت زیر مجموعه عنوان فارسی که می‌تواند نگارش، خوانداری املا و انشا باشد به طوری گنجانده شده‌اند که پایه و اصول مورد نیاز برای این دروس در روز گذشته گنجانده شده است.
۴. نکته مهمی که در این جدول وجود دارد این است که حجم بالای تفاوت در تنوع کتاب بالاست اما می‌توان از حمل اضافی بار برای کودکان دبستانی جلوگیری کرد با کاهش آوردن دفترها و جزوات اضافی. اگرچه در هر روز بیشتر از چهار عنوان کتاب ذکر نشده.
۵. این برنامه هفتگی به طور مثال برای کلاس ششم ذکر شده اما می‌توان از همین الگو برای دیگر های ها نیز استفاده کرد. نحوه مطالعه دانش آموزان در یک روز همواره در ابتدا و انتهای دوره مطالعه دانش‌آموزان میزان و حتی دقت در یادگیری بسیار بالاست (به دلیل اینکه ابتدا انرژی کافی دارند و در انتها شور و شوق برای پایان دادن این دوره را دارند) این اواسط یادگیری است که دانش آموزان به دلیل طاقت فرسا بودن مدت یک دوره مطالعاتی پایین‌ترین حد یادگیری را دارند. بنابراین ما باید از مدت زمان دوره های مطالعاتی دانش آموزان ابتدایی کاهش داده و بر تعداد دوره ها بیافزاییم.

شکل شماره (۱)

نحوه مطالعه دانش آموزان در یک دوره مطالعه اگر یک دوره مطالعاتی را ۹۰ دقیقه فرض کنیم باید: این ۹۰ دقیقه را بین ۳ تا ۱۰ دقیقه‌ای و ۳ تا ۲۰ دقیقه تقسیم کنیم. به طوری که این ۱۰ دقیقه‌ها و این ۲۰ دقیقه‌ها به صورت یکی در میان قرار بگیرند و همچنین ۲۰ دقیقه‌ای‌ها اول قرار گرفته و بعد ۱۰ دقیقه‌ها قرار گیرند. در تایم‌های بیست دقیقه‌ای دانش آموز باید سعی بکند که آنگونه همواره مطالعه می‌کرده قسمتی از کتاب درسی و مطالعه کند باید دقت داشت که در این قسمت نباید به عقب برگردد و مرور داشته باشد

در ۱۰ دقیقه‌ها دانش آموز باید آن مطالبی را که در قسمت‌های ۲۰ دقیقه‌ای مطالعه کرده را مرور کند حال این مرور می‌تواند سوالی خوانی و یافتن کلید واژه‌ها باشد و در آینده می‌تواند از این کلید واژه‌ها برای خلاصه نویسی استفاده کنند. در هر تایم مطالعاتی که ما اینجا به فراخور دانش آموزان پایه ششم ۹۰ دقیقه‌ای در نظر گرفته ایم باید فاصله ۱۵ تا ۲۰ دقیقه‌ای برای استراحت دانش آموزان در نظر گرفته شود.

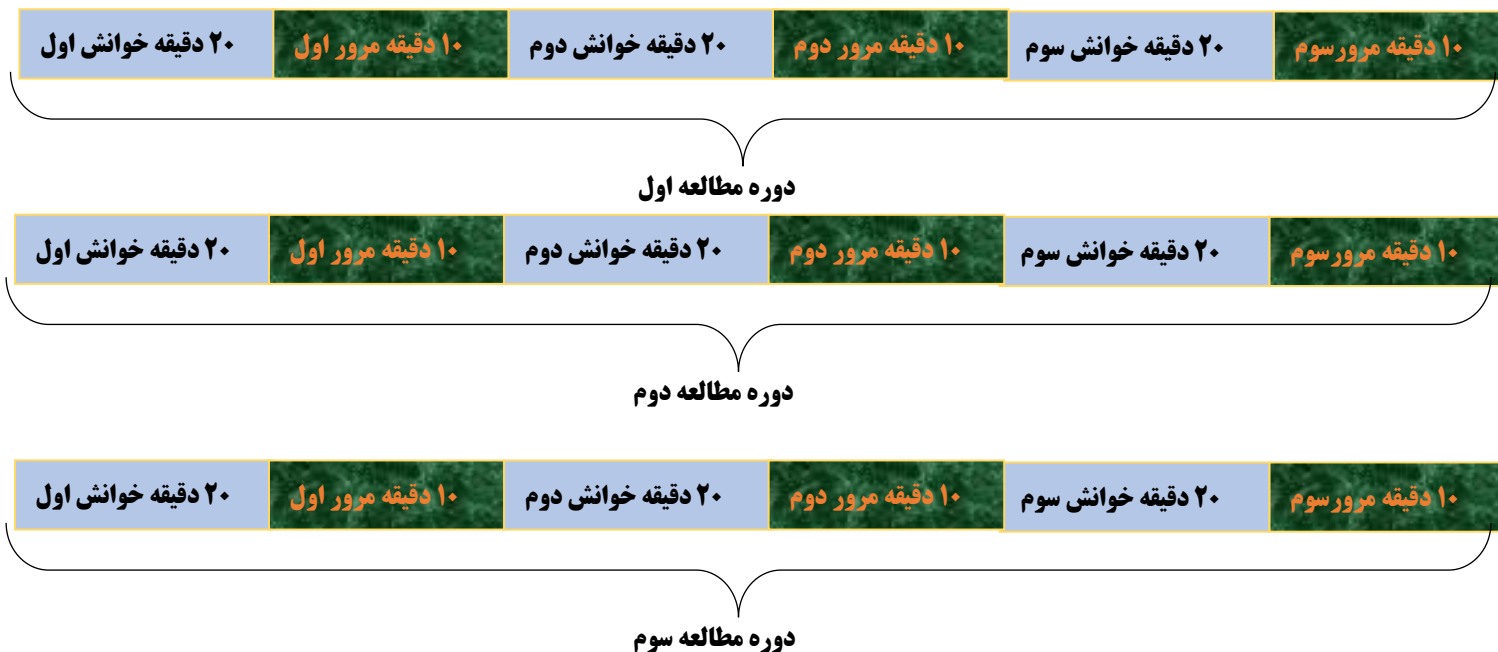
هر تایم مطالعاتی به تناسب سن و استعداد دانش آموزان می‌تواند در یک روز از یک تا سه تایم ۹۰ دقیقه‌ای باشد برای دانش آموزان پایه ششم ابتدایی

همانطور که در شکل زیر می‌بینید این مطالعه علاوه بر این که باعث می‌شود که دانش آموز ابتدایی خسته نشود بلکه راندمان کار و همچنین در وقت صرفه جویی می‌شود از خستگی خواب آلودگی و همچنین یک سر خوانی در مدت بسیار طولانی جلوگیری می‌شود و سلامت چشم او را به دنبال دارد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شکل شماره (۲)

مرور

یکی از مهم ترین روش ها برای صرفه جویی در وقت اجرای مرور مناسب است که نیاز به خرج دوباره وقت اضافی برای مطالعه و آموزش دیدن از راه های مختلف ندارد بلکه با یک مرور ساده از داده های قبلی که به صورت خلاصه نمودار و mind map تشکیل شده است می توان کرد مرور به صورت هفتگی و ماهانه وجود دارد.

الف) هفتگی:

جدول شماره (۲)

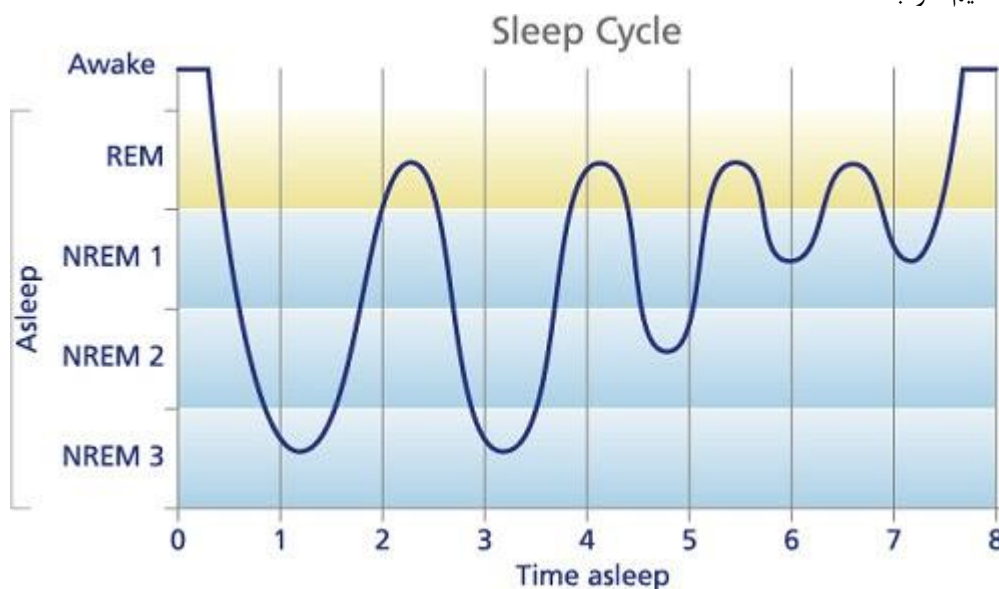
آخر شب	مطلب جدید	مرور	
	A		شنبه
	B	A	یکشنبه
	C	AB	دوشنبه
BCD	D	ABC	سه شنبه
DE	E	CD	چهارشنبه
EF	F	E	پنجشنبه
F		$W_1 = F + (ABCDEF)$	جمعه
F_1		$W_1 + F_2 + (ABCDEF)^2$	جمعه ۲
F_2		$W_1 + W_2 + F_3 + (ABCDEF)^3$	جمعه ۳
F_3		$W_1 + W_2 + W_3 + F_4 + (ABCDEF)^4$	جمعه ۴

(ب) مرور ماهانه:

ماه اول	ماه دوم	ماه سوم	ماه چهارم	ماه پنجم
W_1	$W_1 + W_1$	$W_1 + W_1$	$W_1 + W_1$	$W_1 + W_1 + W_1$
$W_1 + W_2$	$W_1 + W_2 + W_2$	$W_1 + W_2 + W_2$	$W_1 + W_2 + W_2$	$W_1 + W_2 + W_2 + W_2$
$W_1 + W_2 + W_3$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_3$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_3$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_3$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_3 + W_3$
$W_1 + W_2 + W_3 + W_4$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_4$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_4$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_4$	$W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_4 + W_4$

جدول شماره (۳)

هیچ مطلبی از آخرین مرورش ۲ ماه فاصلی ندارد
این نحوه مرور به خاطر سپاری را تا سه سال تثبیت دارد
تنظیم خواب

شکل شماره (۳)

خواب هر فرد بیانگر و تثبیت کننده تمام خستگی های فرد و رسیدن آرامش فرد و تنظیم و تمامی فعالیت های وی که در طول شبانه روز داشته است نقش بسزایی دارد.
اگر خواب فرد مناسب نبوده و از شرایط محیطی و یا تنظیم ساعتی خواب استفاده نشود نمی توانیم آنگونه که هست از آن استفاده کنیم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در نوزادی که مشاهده می کنید که شامل چهار قسمت و شامل دو رنگ هست. اهده می کنیم که در قسمت رو یا دریم که مرکز تصویری حافظه هم هست و تمامی مطالب یادگرفته شده در ۱۰ ساعت قبل تا زمان بیدار شدن در این قسمت مدام تکرار شده و در حافظه تثبیت می شود.

قسمت آخر که دارای رنگ دیگر هستند به خواب های عمقی شهرت دارند که از آن پایین تر به مرگ فرد می انجامند بنابراین بیدار شدن در این قسمت ها نمی تواند تضمین کننده تثبیت و راحتی خواب باشد بلکه باید بیدار شدن فرد در قسمت رو یا پردازی و دریم باشد.

هر دوره بالا فنگ در نمودار بسته به افراد نود یا هفتاد و یا ۱۱۰ دقیقه ای است بیشتر افراد هر دوره خوابشان ۹۰ دقیقه ما باید زمان بیدار شدن خود را طوری تنظیم کنیم که مدت زمان خوابیدن همان مضربی از اعداد بالا باشد.

طرح همیار معلم

علاوه بر وظیفه آموزشی که ما داریم باید وظیفه پرورشی هم داشته باشیم در مدارس چند پایه و یا روستایی به دلیل وجود مطالب درسی زیاد و پراکنده معلمان با کمبود وقت بسیاری مواجه هستند.

برای انجام این طرح دانش آموزان به گروه های ۴الی ۵ نفره تقسیم میکنیم در هر گروه سرگروه را انتخاب می کنیم. که این سرگروه در هر ما به صورت چرخشی در تمام اعضای تیم تعویض می شود البته معمولاً ماه اول از دانش آموزان سطح بالا استفاده می شود.

نحوه انجام کار به این صورت است که در هر هفته سرگروه باید قبل از تدریس معلم قسمتی از مطالب کتاب درسی که به معلم نیاز کمتری دارد و برای دیگر هم گروه هایش تدریس کند و تکلیف و ارزشیابی را از آنان به عمل آورد. در اینجا نقش معلم از مدرس مطالب آموزشی به مدیر مطالب آموزشی تغییر پیدا می کند. البته حجم مطالب و تحویل داده شده باید متناسب با دانش آموزان باشد.

سپس بازخواست و ارزشیابی معلم از نتایج عملکرد و توانایی سرگروه ها و دیگر اعضا انجام گیرد حس مسئولیت پذیری تمرین معلم شدن تمرین درست و متناسب صحبت کردن و صرفه جویی در وقت و یادگیری از همسالان از فواید این طرح است.

استفاده از نیمکره راست مغز

انجام کارهای هنری نمایشنامه ها کاردستی ها خطاطی و یا تمرین فعالیت هایی که مربوط به بعد راست مغز هستند می تواند در یادگیری سریع و پایداری بالا کمک شایانی انجام دهد.

سروازه سازی، تخیل و شکلدهی تکنیک اتاق رومی به مطالب تدریس شده از جمله این تمرین ها می باشد.

کمود وقت معلمان

مسئله کمبود وقت رابایستی درصدمسائل کلاسهای چند پایه قرار داد. اگر ساعاتی را که برای تدریس هر ماده درسی در پایه های مختلف تحصیلی اختصاص یافته است ، به عنوان نیاز واقعی دانش آموزومعلم برای رسیدن به هدفهای مورد نیاز قبول کنیم و اعتراضات را که از طرف معلمان و دانش آموزان نسبت به کمبود وقت باتوجه به حجم مطالب ، طرح می نمایند بپذیریم . در این صورت اجحافی را که آگاهانه به دانش آموزان ومعلمان این مدارس رفته ومی رود حس می کنیم.

آنچه به عنوان یک مشکل اساسی ، معلم کلاس چند پایه با آن روبرو است این است که واقعاً با این کمبود وقت چه کند . در این گونه کلاسها معلم باید بتواند زمان رامتناسب بین پایه ها تقسیم کند (رئوف ضیایی ، ۱۳۸۶). کمبود وقت و زمان در ادراه این کلاس ها ۱۲۰ ساعت تدریس برای کلاس پنج پایه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

برابر جدول دروس مصوب وزارت آموزش و پرورش هر پایه ابتدایی ۲۴ ساعت در هفته درس دارد. اگر کلاس پنج پایه باشد ، معلم باید ۱۲۰ ساعت فعالیت آموزشی و تدریس را در قالب ۲۴ ساعت برنامه ریزی کند. در واقع فرصت های یاددهی و یادگیری در یک کلاس پنج پایه به یک پنجم کاهش می یابد.

کمبود وقت باعث این کارها می شود :

تکالیف فراگیران به خوبی بررسی و رهنمود های لازم داده نمی شود. بیشتر معلمان ارزشیابی تشخیصی انجام نمی دهند. عده ی کمی از معلمان فراگیران را از اهداف آموزشی آگاه می کنند
راه حل ۱:

کاهش دادن پایه ها: با توجه به این که معمولاً معلمان کلاس های چند پایه در محل خدمت خود بیتوته می کنند ، می توانند برنامه ی آموزش و تدریس خود را بر مبنای ۳ پایه در صبح و ۲ پایه در بعدازظهر طرح ریزی کنند. به این معنا ضمن این که همه دانش آموزان تحت تعلیم در مدرسه حضور دارند ، در نوبت صبح فقط سه پایه به عنوان محور در کار یادگیری شرکت دارند و دو پایه دیگر به انجام تکالیف ، فعالیت های پژوهشی ، دست ورزی ، فعالیت های هنری و تربیت بدنی و ... مشغولند. این روش علاوه بر افزایش ۴۰ درصدی وقت در فرایند آموزشی ، در صورت نزدیک بودن پایه ها به همدیگر ، از لحاظ روانی منجر به احساس آرامش دانش آموزان می شود و مدیریت کلاس را تسهیل می نماید.

راه حل ۲:

تفاوت زمان استراحت: در مدارس ابتدایی بعد از هر ۴۵ دقیقه آموزش ، ۱۵ دقیقه برای استراحت برنامه ریزی شده است که هر کلاس در طول روز ۳ بار از فرصت استراحت استفاده می کند. اگر زمان استراحت طوری تنظیم شود که دانش آموزان به طور متناوب از این فرصت بهره گیرند، به میزان قابل ملاحظه ای در زمان صرفه جویی خواهد شد. با این روش فقط معلم کلاس مربوطه دچار مشکل می شود که می تواند با برنامه ریزی دقیق این نقیصه را جبران نماید.

راه حل ۳:

استفاده از وجود شاگرد معلم: استفاده از برخی دانش آموزان برای تدریس به بعضی دیگر ، پدیده جدیدی نیست. این روش آموزش که با عنوان های مختلف مانند شاگرد معلم ، معلمیار ، خلیفه و... نامیده می شود برای اولین بار پیش از قرن هیجدهم در انگلستان برای مبارزه با نابرابری های آموزشی مطرح شد و در مدارس مونته - سوری نیز مورد استفاده قرار گرفت. سابقه این نوع از آموزش در ایران به مکتب خانه های قدیم بر می گردد. این روش در حال حاضر در کشورهای اروپایی از جمله انگلستان ، فرانسه ، سوئد ، بلژیک و روسیه مورد استفاده قرار می گیرد.

در این روش از دانش آموزان مستعدتر پایه های بالاتر در جهت نظارت بر گروه های خود آموز استفاده می شود. از مزایای این روش می توان به جبران کمبود ساعات آموزشی ، آموزش انفرادی به دانش آموزان ضعیف از لحاظ عاطفی و اجتماعی و درسی ، ایجاد اعتماد به نفس و نگرش مثبت به خود در دانش آموزان معلم یار و تقویت احساس استقلال و عدم وابستگی و ...

جهت رفع موانع موجود بر سر راه اجرای این روش می توان با عوض کردن هر ماه یک بار شاگرد معلم ، از افت تحصیلی او جلوگیری به عمل آورد و از دانش آموزان مستعد دیگر در زمینه درسی برای این منظور استفاده کرد. راهکار مفید دیگری که نگارنده این جملات سال ها از آن استفاده نموده ، شاگرد معلم هم پایه است. به این صورت که از هر پایه یکی از دانش آموزان برتر نقش معلم را در برنامه خود آموزی ایفا می کند.

راه حل (۴) :

ثبت فعالیت ها در چک لیست یا دفاتر شاخص آموزشی در خارج از وقت
در یک کلاس چند پایه (شش پایه) در هر روز ۳۰ مورد فعالیت آموزشی صورت می گیرد. (برای هر پایه ۵ جلسه) اگر معلم بخواهد این فعالیت ها را در دفتر نمره ثبت کند حداقل در هر روز چند دقیقه از فرصت مفید آموزشی ضایع می شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بهتر است فعالیت های انجام یافته در یک صفحه به صورت خلاصه نوشته و بعد از پایان وقت آموزشی اگر همکار بیتوته هستید شب ها و در غیر آن صورت در زمان مناسب به صورت دقیق در دفتر ثبت کنید
راه حل (۵):

تکلیف دانش آموزان در خارج از وقت آموزشی بررسی گردد.

برای عمل به این شیوه لازم است که ابتدای سال دانش آموزان را به داشتن دو دفتر تکلیف تشویق و توجیه کرد. هر روز صبح دفتر تکلیف دانش آموزان جمع آوری شده و بعد از وقت آموزشی توسط معلم بررسی می شود و همان شب تکلیف داده شده در دفتر دیگر نوشته می شود و باز فردای آن، دفاتر دیروز پس داده و دفاتر دیگر جمع آوری می شود. (به خصوص برای دانش آموزان کلاس اول)
راه حل (۶):

تعیین یک زمان خاص در خارج از وقت آموزشی برای پاسخ به ارباب رجوع

معلم کلاس های چند پایه علاوه بر معلمی، مدیریت آموزشگاه را نیز برعهده دارند. با این وصف مسلماً هر روز تعدادی ارباب رجوع خواهد داشت که برای انجام اموری مانند: درخواست گواهیف پرونده-ی تحصیلی، اخذ مرخصی یا مطلع شدن از وضع تحصیل فرزند خود به آموزشگاه مراجعه و موجب تضییع وقت مفید آموزشی می شوند.

در ابتدای سال وقت بخصوصی را جهت پاسخ به ارباب رجوع مشخص و از طریق دانش آموزان به اولیاء اعلام کنید و یا روی مقوا نوشته و به دیوار دفتر آموزشگاه نصب کنید.
راه حل های حل مسئله کمبود وقت:

۵،۱- حذف فرصت اختصاص داده شده برای حضور و غیاب دانش آموزان

۶،۳- تصحیح املا و انشا و بررسی مشق دانش آموزان در خارج از وقت آموزش

۷،۵- هماهنگی با مدیریت روستاهای هم جوار جهت انجام امور مدیریتی و مراجعه به اداره

معلمان چندپایه بدلیل دارا بودن نقش چندگانه ی خود که در هر ساعت درسی می بایست ایفا نمایند از حساسیت زیر برخوردارترند ، یعنی ارزش زمان در کلاسهای چندپایه به چند برابر نسبت به کلاسهای عادی مبدل می شود . صرف وقت دقیق زمان در این کلاس از خدمات آموزشی استفاده نمایند . در کلاس چندپایه معلم می بایست کنترل کلاس و نظارت بر فعالیتهای درس پایه های مختلف را بر عهده داشته باشد . به خاطر کمبود وقت در کلاس معلم گاهی احساس می کند ساعات دیگری علاوه بر ساعات رسمی در هفته را می بایست به دانش آموزان اختصاص دهد و این کار اگر تداوم یابد معلم خود و دانش آموزان را خسته نموده و شاید نتایج مطلوبی در بر نداشته باشد .

و از استفاده ی درست از زمان در ساعات رسمی کلاس می تواند کار تعلیم و تربیت را به سامان برساند به گونه ای که نیاز به صرف وقت خارج از برنامه نباشد . مدیریت اوقات معلم به معنی مسلط بودن و کنترل زمان کار در کلاس است نه اینکه زمان معلم را تحت کنترل خود در آورد .

در کلاسهای چند پایه که معمولاً یک کلاس به عنوان محور مطرح می باشد و معلم در آن ساعت برای آن کلاس تدریس ارائه می دهد وقت بیشتری در آن ساعت صرف می کند و ما بقی پایه ها برنامه عملی - تمرین خود را انجام می دهند . معلم چند پایه از معلم یاران به نحوی استفاده می کند که ناظر بر فعالیتهای دانش آموزان باشد . یعنی زمانی را که او برای یک پایه تدریس صرف می کند . معلم یاران به کمک معلم کلاس آمده و کار نظارت و همیاری را برای هم شاگردیهای خود انجام می دهند و بعد در فرصتی مناسب گزارش آن نظارت را از معلم یاران دریافت و توصیه های ضروری و رهنمودهای لازم ارائه می دهد .

مدیریت موفق کلاس تنها زمانی امکانپذیر است که معلم اهداف روشن و متناسبی را برای خود ترسیم کرده و در کلاس مراقبتهای لازم و کافی را برای دستیابی به آن اهداف از پیش تعیین شده بعمل آورد. این تنها راهی است که بتوان بین کارهای روزمره از یک سو و ترقی و کسب رضایت شخصی از سوی دیگر ارتباط و پیوند برقرار کنیم.

در کلاسهای چند پایه برنامه، همان طرح آموزشی است که معلم می بایست تهیه کرده باشد که در یک جلسه کلاس هر یک از پایه ها چه سهمی دارند، معلم برای هر یک چه نقشی ایفا می کند. معلم باید مراقب باشد اتفاقاتی که در کلاس ناخواسته رخ می دهد و او را از پرداختن به طرح آموزشی دور می کند حتی الامکان نادیده گرفته و وقت خود را صرف طرح آموزشی نماید مگر اینکه رویداد در جهت تعلیم و تربیت دانش آموزان باشد.

بخشی از مدیریت زمان از طریق تفویض اختیار امکانپذیر است. در کلاسهای چند پایه معلم می تواند بخشی از وظایف خود را به یکی از معلم یاران هر پایه تفویض نموده و سپس از انجام کار مسئولیتهای تفویض شده را بازاریابی، نظارت و بررسی نموده و معلم یاران را نسبت به کاستی های احتمالی راهنمایی نماید. بدین ترتیب ضمن استفاده از وقت، نسبت به کنترل کلاس و مدیریت کلاس تلاش نموده است.

انتخاب کمک آموزگاری معلم یار:

معلم می تواند از نیروی برخی از دانش آموزان در جریان آموزش یاری بگیرد تا بتواند وقت آزاد خود را بیشتر صرف تدریس فعال به کلاس های محور بنامید. واگذاری مسئولیت به این افراد باید کاملاً دقیق و حساب شده صورت گیرد و حتماً تحت نظارت معلم همکاری کنند.

در انتخاب معلم یار رعایت موارد به شرح زیر کاملاً ضروری است:

- ۱- همیشه یک نفر به عنوان « معلم یار » باقی نمی ماند، زیرا به علت خصوصیات سنی اولاً احتمال اعمال نظر و خصومت فراوان است و ثانیاً: خود دانش آموز ممکن است از تحصیل عقب بماند.
 - ۲- با واگذاری مسئولیت به دانش آموز توانا « در صورت وجود صلاحیت اخلاقی » حس قبول و انجام مسئولیت در همه تقویت می شود و از ستاره شدن بی مورد یک فرد جلوگیری به عمل می آید.
 - ۳- دانش آموز از تعادل روحی در حد سن خودش برخوردار باشد.
 - ۴- در بین دانش آموزان نفوذ معنوی داشته باشد.
 - ۵- اولیای دانش آموز به انجام کمک رضایت بدهند.
 - ۶- دانش آموز از استعداد، توانایی، و بهره گیری هوشی نسبتاً بالایی برخوردار باشد.
 - ۷- دانش آموز از نظر پیشرفت تحصیلی و مسایل رفتاری، نمونه ای از نظم و انضباط باشد.
- کاربرد برخی روشهای تدریس در کلاسهای چند پایه:

روش سخنرانی:

روش سخنرانی مختص کلاسهای پرجمعیت است و این روش در نظامهای آموزشی سابقه ای طولانی دارد. ارائه ی مفاهیم بطور شفاهی از طرف معلم و یادگیری آنها از طریق گوش کردن و یادداشت برداشتن از طرف شاگرد، اساس کار این روش را تشکیل می دهد. در فرایند تدریس با این روش تمام عوامل تحت کنترل معلم است او می تواند به هر ترتیبی که خود می پسندد درباره ی موضوع مورد نظر سخن بگوید و هر وقت لازم بداند آنرا پایان دهد. روش سخنرانی به علت اینکه روشی ارزان است، برای تدریس در کلاسهای چند پایه مناسب است و باتوجه به موقعیتهای زمانی و مکانی و مجموعه ی تجهیزات، روش سخنرانی بسیار انعطاف پذیر است و همچنین این روش سبب تقویت اجتماعی، علاقه، اعتماد بنفس و کاهش احساس تنهایی می شود.

روش پرسش و پاسخ:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روشی است که معلم بوسیله ی آن شاگرد را به تفکر در باره ی مفهومی جدید یا بیان مطلبی تشویق می کند. در این روش شاگرد تلاش می کند با کوششهای ذهنی، از معلوم به مجهول حرکت کند. این روش را روش سقراطی نیز گفته اند. روش پرسش و پاسخ به دلایلی چون: تقویت اعتماد بنفس شاگردان، ایجاد علاقه و تقویت تفکر خلاق در شاگردان، تقویت استدلال و قدرت اظهار نظر شاگردان، شرکت بیشتر دانش آموزان در بحث و فعالیتهای آموزشی و بیشتر شدن انگیزه ی فعالیت و تحقیق در شاگردان برای کلاسهای چند پایه مفید و موثر می باشد.

روش همیاری:

در اینجا دانش آموزان یاد می گیرند که باهم موفق می شوند و یا شکست می خورند و هر دانش آموز در اوقاتی به کمک نیاز دارد یا چیزی برای گفتن دارد، می تواند به کمک همکلاسیهایش تکیه کند. در چنین کلاس وظیفه ی معلم این است که کلاس را به گونه ای سازمان دهد که دانش آموزان احساس وابستگی مثبت به یکدیگر داشته باشند و این تصور حاکم باشد که هیچ یک از اعضای گروه نمی تواند موفق شود مگر اینکه تمام اعضا موفق شوند و این روش در کلاسهای چند پایه موجب تقویت قدرت مدیریت و رهبری فراگیران، موجب تقویت استدلال و قدرت اندیشه و عدم نیاز بیشتر به معلم در دانش آموزان می گردد.

روش حل مسئله:

این روش در حقیقت نوعی آماده کردن فراگیر است برای زندگی. زیرا زندگی یعنی مواجه شدن با مسایل و کوشش برای حل آنها. در این روش، فعالیتهای آموزشی به گونه ای تنظیم می شود که در ذهن فراگیر مسئله ای ایجاد شود و او علاقه مند شود که با تلاش خود راه حلی برای آن مسئله پیدا کند. روش حل مسئله ممکن است بصورت فردی یا گروهی اجرا شود. روش حل مسئله موجب ارتباط فعالیتهای مدرسه با زندگی واقعی شاگردان می شود و از نظر روانشناسی یکی از بهترین روشهای تربیتی برای ایجاد تفکر علمی در شاگردان است و باعث برانگیختن علاقه ی طبیعی شاگردان به درس می شود. با ایجاد مسئله در ذهن دانش آموزان، معلم تنها به عنوان راهنما بوده و دانش آموزان خود به دنبال راه حل مورد نظرمی روند. در نتیجه معلم وقت بیشتری را جهت رسیدگی و تدریس به سایر پایه ها دارد.

روش آزمایشی: روش آزمایشی فعالیتی است که در جریان آن شاگردان عملاً با بکار بردن وسایل و تجهیزات و مواد خاصی در باره ی مفهومی خاص تجربه کسب می کنند. با توجه به این که درسهای پایه های ابتدایی اکثراً با همدیگر ارتباط دارند، در نتیجه انجام آزمایشها با استفاده از امکانات موجود برای یک پایه، ممکن است پایه های دیگر همان موضوع درسی را در کتاب درسی خود داشته باشند و این کار ممکن است موجب یادآوری برای پایه بالا و موجب آشنایی مختصر پایه های پایینتر گردد.

نتیجه گیری

در این مقاله سعی کردیم تا حدودی نحوه مطالعه دانش آموزان نحوه مرور و جمع بندی و استفاده از این مرور جمع بندی ها و داشتن مدرسه و فعالیتی یاددهی یادگیری با نشاط و پویا و استفاده از نیمکره های راست برای تثبیت به خاطر سپاری و شیرین بودن مدارس استفاده کنیم.

همچنین از طرح هایی استفاده شد که در صورت استفاده از آنها در مدارس دیگر شاهد اعتراض معلمان و دانش آموزان به وحشتناک بودن حجم بالایی کتاب درسی نیستیم. راه حل هایی در مدارس چند پایه استفاده شد که به صورت قطع و یقین می توان گفت که در صورت بهتر شدن به سوی آموزشی کامل تر حرکت خواهیم کرد.

در قسمت نتیجه گیری کار به صورت قطع خواهند گفت اگر حتی یک سوم این طرح ها در مدارس اجرا شود به صورت قطع و یقین از ۶۰ الی ۷۰ درصد از اتلاف وقت مدارس صرفه جویی خواهد شد و همه معلمان و هم دانش آموزان می توانند وقت خود را

صرف کارهای پرورشی و کارهایی که بیشتر نیاز به تحرک و فعالیت دانش آموزان و در جهت بهبود سلامت جسمی و روانی آنها دارد مصرف کنند.

تشکر و قدردانی

تشکر از اساتید گرانقدر دانشگاه فرهنگیان کرمانشاه که ما را در این امر همراهی کردند.

مراجع

۱. رخداد های نوشته شده توسط عیسی بیرانوند در مدارس خرم آباد.
۲. راهنمای عمل معلمان چند پایه نوشته نور محمد سلطانی
۳. آشنایی با روش های نوین مدیریتی در سطوح مختلف آموزش و پرورش نوشته رضا زارع
۴. مقاله بررسی مشکلات کلاس های چند پایه، کمبود وقت رابطه و عملکرد نیاز های مالی معلمان نوشته سامان دریگوند
۵. شیوه اداره و تدریس در کلاس های چند پایه نوشته صمد صمدیان ۱۳۸۵
۶. فصلنامه گزارش آبان ۱۳۸۱ شماره ۱۴۰ صفحه ۷۰ تا ۷۶
۷. مصاحبه یوسف آهنگر کلاهی مجله گفتگو دوره یازدهم شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
۸. مطالعات روانشناسی علوم تربیتی پاییز ۱۳۹۵ شماره ۶ صفحه ۸۱ تا ۱۱۸
۹. پژوهش های برنامه درسی بهار و تابستان ۱۳۹۳ دوره چهارم شماره ۱ علمی پژوهشی وزارت علوم صفحه ۶۱ تا ۸۴
۱۰. مطالعه کتابداری و علم اطلاعات بهار ۱۳۹۸ شماره ۲۷ علمی پژوهشی وزارت علوم صفحه ۲۳ تا ۳۸